

Ebben a rovatban a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára /MŰEK/ beszámolókat, tudósításokat, módszertani tanácsokat stb. közöl a műszaki felsőoktatási könyvtárhálózat számára. Kérjük a műszaki egyetemi könyvtárosokat, hogy közleményeiket a MŰEK hálózati és módszertani csoportjának megküldeni szíveskedjenek.

027.7

A DIÁKOTTHONI KÖNYVTÁRAK HELYZETE ÉS FELADATAI

Szocialista társadalmi rendünk gyorsütemű gazdasági fejlődése a társadalom tagjaival szemben kulturális vonatkozásban is egyre növekvő igényeket támaszt. A munka magasfoku szervezettségének alapja és feltétele a technika mellett a szocialista ember széleskörű általános és szakmai műveltsége. Ezért már jelenleg is, de a jövőben méginkább előtérbe kerül a kulturális és politikai nevelőmunka. Éppen ezért tévedés volna azt hinni, hogy az egyetem csupán hallgatóinak szakmai felkészítésére hivatott. Ellenkezőleg, minden olyan egyetem, amelyik a kommunista szakemberképzést vallja céljának, a szaktudás biztosításán kívül hallgatóinak általános műveltségi színvonaláért, egész emberi fejlődéséért is felelős. Ebből kiindulva, a műszaki, orvosi és agráregyetemeken külön gondot kell fordítani az általános műveltségi színvonalat emelő kulturális munkára. Ez a munka természetesen igen sokoldalú, mi azonban ezuttal ennek a kulturális tevékenységnek csak egyik részletével, a két budapesti műszaki egyetem nyolc diákotthoni könyvtárának helyzetével és feladataival kívánunk foglalkozni.

1. A diákotthoni könyvtárak feladatai és fejlődésük

Diákotthoni letéti könyvtáraink - jellegüknél fogva - két főfeladatot látnak el:

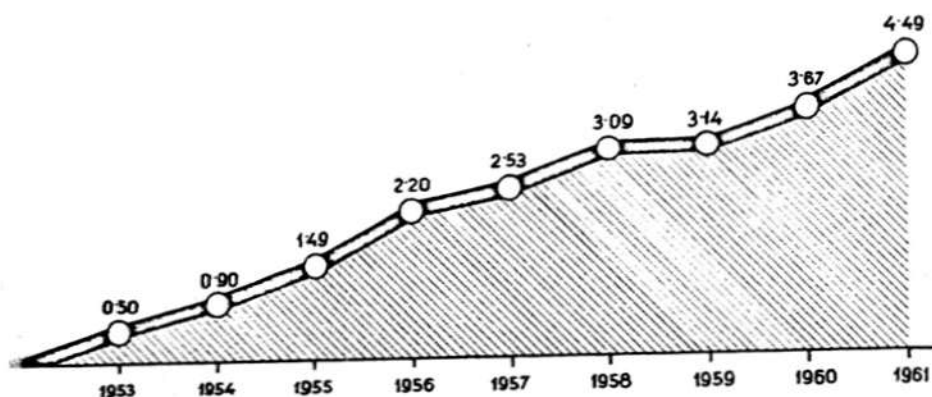
a/ a hallgatók általános és politikai műveltségének emelését szolgálják;

b/ segítséget nyújtanak a tanulásban.

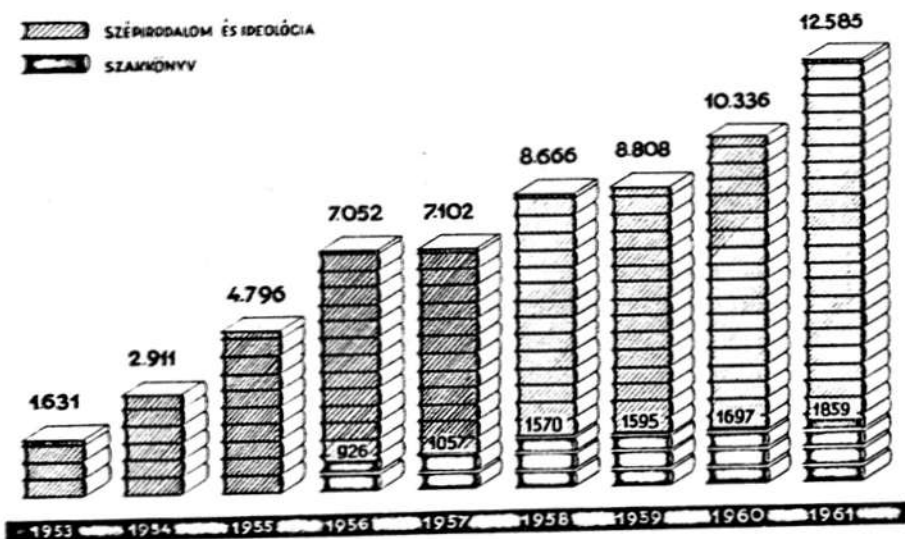
A Központi Könyvtár letéti könyvanyagok kihelyezésével a diákokotthonok nevelőmunkájához kíván segítséget nyújtani. A diákokotthonok ugyanis /a Műv.Min.102/1962/MK/1.M.M.számú utasítása szerint/ az egyetem szerves részei: nevelési és szociális intézmények. A diákokotthonok célja: a huzamosabb ideig együttélő hallgatók öntevékeny ifjú kommunista közösségekké formálása és ezáltal az egyetem célkitűzéseinek, a kommunista szakember nevelésének segítése. Nevelőmunkájukban a főfigyelmet a szocialista hazafiság és a munkásnemzetköziség ápolására, a materialista életszemlélet kialakítására, a mának élése, az önzés leküzdésére, a szűk szakmai nézőpont megszüntetésére fordítják. Az általános kulturális feladatok közül fontos a szépirodalmi és ismeretterjesztő művek iránt való érdeklődés fokozása. Ezért szükséges, hogy a tanuló ifjúság otthonában is megtalálja e könyveket. Kezdetben a Szabó Ervin könyvtár fiókjai, kb. 100-100 kötetnyi letéti, főleg szépirodalmi állománnyal próbálták az igényeket kielégíteni. Ez a kezdetleges megoldás azonban egyetemi ifjúságunk olvasmányok iránti növekvő szükségletét nem oldhatta meg huzamosabb időre. 1953-ban a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára arra az elhatározásra jutott, hogy diákokotthoni letéti könyvtárakat létesít a két műszaki egyetemhez tartozó diákokotthonokban. A Központi Könyvtár kihelyezett könyvállományával a diákokotthonokban a könyvek száma másfélszeresére, 1631 kötetre emelkedett. A következő években fokozatosan tovább növeltük az állományt, 1956-tól szak- és tankönyveket is helyeztünk letéti állományba. /vö. MÓRA László: Diákokotthoni könyvtárak a műszaki egyetemek diákokotthonaiban. = Felsőoktatási Szemle. 1956. 7-8.sz./

A grafikon szemléltetően tükrözi egyrészt a diákokotthoni könyvtárak állományának gyarapodását /1956-tól a szakirodalom állományát is/ 1953-1961. között, másrészt a diákokotthon egy hallgatójára jutó kötettség alakulását. Míg 1953-ban két diákra egy könyv, 1961 végére minden diákra négy és fél kötet jutott. Az állomány forgalmát a következő adatok mutatják: 1961. szeptember 25-től 1962. január 31-ig terjedő fél éves időszakban 3400 kölcsönzőnek 7400 kötetet kölcsönöztek. A havi átlagos kölcsönzési forgalom: 850 fő részére 1850 kötetet kölcsönöztek. Egy hónap alatt az összállomány 14 százaléka került forgalomba, amelyet a diákokotthonok teljes létszámának 34 százaléka kölcsönzött ki. A kölcsönzők száma az egyes diákokotthonok lakóihoz viszonyítva nem egyenlő, 27-45 százalék között mozog. Legjobban működik a Várban lévő Központi Diákokotthon könyvtára, ahol havi átlagban a bennlakó hallgatók 45 százaléka kölcsönöz könyveket, leggyengébb a forgalom a Landler Jenő utcai diákokotthonban, ahol havonta átlag a hallgatók 27 százaléka vette igénybe a könyvtár anyagát.

EGY DIÁKOTTHONI HALLGATÓRA JUTÓ KÖTETSZÁM ALAKULÁSA.

DIÁKOTTHONI KÖNYVTÁRAK ÁLLOMÁNYÁNAK FEJLŐDÉSE. /KÖTETBEN/

2. A könyvtári munka a diákotthonokban

A Budapesti Műszaki Egyetem diákotthonaiban a könyvtári feladatok ellátását /egy kivétellel/ diákkönyvtárosok végzik. A diákaktívák kiválasztása általában úgy történik, hogy az önként jelentkező elsőéves hallgatók közül - a KISZ közreműködésével - szemelik ki a legrátermettebbeket, akik néhány hónapig a régi aktívák mellett működnek. A diákotthoni könyvtárosi teendők ellátására a diákotthon igazgatója ad megbízást. A Központi Könyvtár a diákkönyvtáros tevékenységének körét szerződésben rögzíti. A szerződést a Központi Könyvtár igazgatója, a diákotthon igazgatója, a diákkönyvtáros és a diákotthoni könyvtárak központi felelőse írja alá. A szerződésben foglaltak szerint a Központi Könyvtár kötelezi magát arra, hogy a diákkönyvtáros részére, eredményes munka esetén, negyedévenként 150,- Ft tiszteletdíjat biztosít, és gondoskodik annak pontos, negyedévenkénti kifizetéséről.

A letéti könyvtár kezelőjét kimagasló eredmények esetén külön is díjazza; a diákkönyvtár állományát bővíti új beszerzésével vagy diákotthonok közötti könyvcserével; időnként helyi instrualást végez, módszertani segítséget nyújt; biztosítja a letéti könyvtárat kezelő diákaktíva számára szükséges szakismeretek megszerzésének lehetőségét. A diákkönyvtáros viszont kötelezettséget vállal, hogy a letéti könyvtár állományát anyagi felelősség mellett megőrzi; szükség szerint, de legalább heti két alkalommal, meghatározott időben könyvkölcsönzési órákat tart; a letéti könyvtár nyilvántartásait /statisztikai és kölcsönzési lapok stb./ vezeti; negyedévenként rövid jelentést tesz a Központi Könyvtárnak a letéti könyvtár munkájáról; a diákotthoni könyvtárra vonatkozó ügyrend és működési szabályzat megfelelő pontjait betartja.

Az olvasószolgálat az egyes diákotthonok sajátos helyzetéhez igazodik. A kölcsönzési házirend a diákotthonokban különböző. Pl. a Műszaki Egyetem Központi Diákotthonában heti 5 alkalommal van napi két órás kölcsönzés /19^h-21^h/ az esti órákban. Az olvasóterem ugyancsak heti öt napon délután 14^h-21^h-ig áll az olvasók rendelkezésére. Az olvasóteremben a nagy műszaki szótárakat és a nagyértékű művészettörténeti műveket, valamint a kevés számban meglévő szakkönyveket csak helyben használhatják a diákok. Szombatira és vasárnapra bármely szakkönyvet kikölcsönöznek a könyvek minél nagyobbfokú kihasználása érdekében. A társalgóban vitrinszerű elhelyezésben állandóan kiállítják a legújabb beszerzésű könyveket. Külön szabad polcot rendszeresítettek az újonnan megjelent művek számára, amit folyamatosan frissítenek. A kölcsönzési idő átlaga két hét. A határidő leteltével a kölcsönzött rendszerezésen felszólítják a kikölcsönzött művek visszaszolgáltatására.

Az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem Bartók Béla uti diákotthonában ezidáig a könyvtárszoba félreeső helyen volt.

A Központi Könyvtár javaslatára az igazgató a diáktotthon központi helyén külön kölcsönzót és külön olvasótermet létesített. A diáktotthon négy társalgójában is folyóiratokat, néhány klasszikus verskötetet és novellás köteteket helyeznek el az asztalokon. A könyveket a társalgó-relelős diákaktívák őrzi. Két kisebb leánydiáktotthonban külön könyvtári helyiség még nincs biztosítva. Mindkét helyen a társalgóban kölcsönzik a könyveket, ami zavarja a könyvtáros működését /pl. a televízió előadásánál elsötétítenek, ilyenkor a könyvtári kölcsönzés szünetel/. Általánosságban - a Központi Diáktotthonon kívül - heti két alkalommal kölcsönöznek a diáktotthoni könyvtárak; a fontosabb tankönyveket és szakkönyveket a diákaktívák bármikor a hallgatók rendelkezésére bocsátják.

3. A Központi Könyvtár hálózati és módszertani csoportjának munkája a diáktotthoni könyvtárak irányában

A diáktotthoni letéti könyvtárak kezelése és gondozása a Központi Könyvtár hálózati és módszertani csoportjának munkakörébe tartozik. A csoporton belül a diáktotthoni könyvtárakkal kapcsolatos teendőket a diáktotthoni könyvtárak felelőse látja el. A diáktotthonok számára történő megrendelésnél az új könyvek tartalma és mennyisége tekintetében a csoport szoros kapcsolatot tart fenn a gyarapítási osztállyal. A tájékoztatásban megjelenő művek kiválasztását a diáktotthoni felelős végzi, a diáktotthonok igényeinek számbavételével. Az irodalom gyűjtésénél arra törekszünk, hogy diákjaink kezébe értékes művek jussanak. A fontosabb ideológiai művek beszerzése mellett általános ismeretterjesztő műveket is szerzeményezünk. A szépirodalmi művekből a hazai és külföldi klasszikus művek legjavát igyekszünk beszerezni. Az ismeretterjesztő kiadványok közül beszerezzük a tankönyveket kiegészítő, a tanulást elősegítő irodalmat is, ami főleg művészettörténeti és műszaki jellegű. Szerzeményezésünkben szerepelnek még foto-, rádió- és sportjellegű kiadványok a diáktotthoni szakkörök munkájának támogatására. A diáktotthonok könyvtáraiba kihelyezett szakirodalom mennyiségével nem vagyunk elégedettek. Ez szorosan összefügg az e célra beállított keret összegével. E probléma megoldása soron levő feladataink közé tartozik. A letéti állományok felfrissítését letéti könyvtáraink közötti cserével is segítjük. A beszerzett műveket a Központi Könyvtár feldolgozza, és ellátja kölcsönző-, katalógus- és letéti lappal. E műveket külön raktár-részben gyűjtjük, és rendezzük az egyes diáktotthonok profiljának megfelelően: vegyész, villamos, gépész, építész szakjelleg szerint osztjuk szét. E művek átadása a letéti könyvtár részére törzslapon történik két példányban. Egy példány a Központi Könyvtárban, egy pedig a letéti könyvtárban marad. A könyvek átvételekor a letéti lapot a diákkönyvtáros aláírja. E letéti lapok alapján hajtjuk végre az állomány ellenőrzését. A letéti könyvtárak munkáját instruálással segítjük. Ilyenkor a helyszínen beszéljük meg a problémákat és feladatokat. Beszrevételeinket módszertani levél formájában megküldjük a diáktotthon igazgatójának tudomásulvétel vagy intézkedés foganatosítása céljára.

ból. A levél másolat példánya a letéti könyvtárral kapcsolatos ügyiratok gyűjtőjébe, a letéti könyvtárak kataszterébe kerül. Instruálásaink - a segítségnyújtás mellett - alkalmat adnak az ellenőrzésre is. Ezen túlmenően rendszeres állományrevíziót tartunk. A kisebb diákkönyvtárakban évenként, az 5000 köteten felüli vári Központi Diákkönyvtári könyvtárban két évenként. A legutóbb, 1961-ben megtartott revízió alkalmával a diákkönyvtári könyvtárak átlagos hiánya 1,7 százalék volt. Ez a szám az első benyomásra magasnak tűnik. Értékelésénél számításba kell venni, hogy a 12 500-as összállomány 60 százaléka szabad polcon van elhelyezve, és a könyveket diákaktívák kezelik. A hiányok jelentős része pedig úgy keletkezik, hogy a végzett vagy távozó diákok kijelentkezésekor nem követelték meg a könyvtári kölcsönzés rendezésének igazolását. Véleményünk szerint ezért a felelősség a diákkönyvtár igazgatóját terheli.

4. Feladataink a diákkönyvtárakban

Egyik fontos feladatunk, hogy a jogos igényeknek megfelelően bővítsük a műszaki jellegű irodalmat. Diákkönyvtári hálózatunk munkájának színvonalasabbá tételéhez a helyi instruálást diákkönyvtárunkként legalább havi egy alkalommal biztosítani kívánjuk, ami nemcsak az állomány és kölcsönzés ellenőrzésére szorítkoznék, hanem módszertani tanácsadásra, a könyvpropaganda szervezésére is kiterjedne /kiállítás, ankét, novum-polc felállítása stb./. Eddig a diákkönyvtári könyvtárak központi felelőse minden letéti könyvtárba esetleg kéthavonként egy alkalommal tudott eljutni. Ez színvonalas könyvtári munka megszervezésére kevésnek bizonyult. Feladatunk a diákság fokozottabb bevonása a letéti könyvtár állományának kialakításába. Bevonjuk őket a szépirodalom, az ismeretterjesztő könyvanyag és a legfontosabb szakkönyvek kiválasztásának munkájába. A szépirodalom és az ismeretterjesztő művek beszerzésénél a jövőben nem törekszünk az állomány jelentős emelésére, fő figyelmünket az igények figyelembevételével inkább az irodalom minőségének javítására fordítjuk. Munkánkba fokozott mértékben vonjuk be a diákkönyvtár igazgatóit és diákbizottságait. Ugy véljük, hogy a diákkönyvtárak kifogástalan működése a diákkönyvtár igazgatóinak, valamint a diákságnak is elsőrendű érdeke, hisz mind a nevelő munkának, mind a tanulmányi feladatok ellátásának fontos eszköze a jól működő, korszerű állománnyal ellátott házikönyvtár.

A diákkönyvtárak bizonyos mértékig a Központi Könyvtár munkájának decentralizálását is szolgálják, tehermentesítik olvasószolgálatát, hisz a hallgatólétszámhoz képest férőhelyünk amúgyis kevés. Ugyanakkor a diákkönyvtárak szabadpolcos könyvtárai állandó lehetőséget nyújtanak a hallgatóknak arra, hogy mindig frissen tájékozottak legyenek a legújabb szakkönyvekről, valamint szépirodalmi és ismeretterjesztő művekről. Így válik végleges igényükké az új könyvtermés iránti érdeklődés, a rendszeres olvasás és a szakiro-

dalom figyelemmel kísérése, ami emberi és szakmai fejlődésüknek legjobb feltétele.

PALIK PÁL

A MŰSZAKI FELSZÓKOTATÁSI HÁLÓZAT HIREI

A Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára mint a hálózat központja 1962. május 5-én kelt 552/6/1962.számú körlevelében kiadta Tájékoztatóját a tanszéki könyvtárak elavult és fölös példány állományának rendezéséről. A tájékoztató a 175/1960./M.K.21./MM.számú miniszteri rendelet végrehajtását szabályozza a hálózat tagkönyvtáraiban.

+ + +

A Budapesti Műszaki Egyetem rektora 1962. május 27-én kelt 13. számú körlevelében intézkedik a tanszéki kölcsönzés során elveszett könyvek esetében követendő eljárásra. E rendelkezés a tanszékek kezelésében lévő kikölcsönzött könyvek elvesztése esetén a kölcsönvevőt kötelezi arra, hogy a mű másik azonos vagy újabb kiadású példányát, vagy a mű fotokópiáját szolgáltatassa be, ezek hiányában a mű beszerzési árának háromszorosát fizesse meg.

+ + +

Az OSZK Könyvtártudományi és Módszertani Központ 210/1962.KMK. számú értesítése értelmében középfoku könyvtárosképző tanfolyam indul 1962. szeptemberében. A tanulmányi idő 2 és fél év, a fővárosi hallgatók esti, a vidékiek levelező tagozaton tanulnak, az esti tagozaton hetenként két alkalommal foglalkozásokat, a levelezőn félénként 2 háromnapos konferenciát rendeznek. A tanfolyamra érettségít tett főfoglalkozásu, illetve tiszteletdíjas könyvtárosok jelentkezhetnek, az utóbbiak csak akkor, ha az alapfoku könyvtárosi szakképesítést megszerezték. A jelentkezéseket a hálózati központ gyűjti 1962. július 15-ig, és továbbítja a KMK Oktatási Osztályának. Azok részére, akiknek nincs alapfoku vizsgájuk, a Központi Könyvtár július hó folyamán vizsgalehetőséget biztosít előkészítő konzultációkkal.

+ + +